

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas No.:1963/121

Karar No.:1964/74

Karar tarihi:17/12/1964

Resmi Gazete tarih/sayı:1.4.1965/11968

Davacı : Adalet Partisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu.

Dâvanın Konusu : 2 sayılı Hiyaneti Vataniye Kanununun tutuklamayı zorunlu kılan 5 inci maddesinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla iptaline karar verilmesi istenilmiştir.

İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15 inci maddesi gereğince 4/3/1963 gününde yapılan ilk incelemede; dâva dilekçesinde Adalet Partisi Türkiye Büyük Millet Meclisi Grubu adına imzası bulunan Ali Nailî Erdem ve Cahit Okurer'in Grup Başkanı veya Başkan Vekili olduklarını gösterir belgenin 22/4/1962 günlü ve 44 sayılı Kanunun 26 ncı maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca verilmesi gerektiği halde verilmemiş olduğu görülmekle bu belgenin onbeş gün içinde gönderilmesi kararlaştırılmış, yapılan tebligat üzerine eksiğin süresinde tamamlandığı anlaşılmış ve 15/4/1963 günlü toplantıda esasın incelenmesine karar verilmiş olduğundan düzenlenen rapor, dâva dilekçesi, ilgili kanun ve Anayasa maddeleri okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

GEREKÇE :

İşin esasının görüşülmesi sırasında, üyelerden Asım Erkan, Şemsettin Akçoğlu ve İhsan Keçecioğlu taraflarından Hiyaneti Vataniye Kanununun, niteliği ve sonradan yürürlüğe giren kanunların aynı konulara ilişkin hükümleri dolayısıyla, artık yürürlükte sayılmıyacağı ve bu sebeple de sözü geçen kanunun 5 inci maddesinin kapsadığı hüküm hakkında Anayasa'nın geçici 9 uncu maddesine göre Anayasa'ya aykırılık iddiasıyla iptal dâvası açılmıyacağı ileri sürülmüş olduğundan önce bu konu incelenmiştir.

14 maddeden ibaret bulunan Hiyaneti Vataniye Kanununun haini vatan sayılanları tarif eden 1 inci maddesi, 15 Nisan 1339 günlü ve 334 .sayılı Kanunla değiştirilmek ve 26 Şubat 1341 gününde 556 sayılı Kanunla da ilâve yapılmak suretiyle "Saltanatın ilgasına ve hukuku hâkimiyet ve hükmürânîsinin gayri kabili terk ve tecezzi ve ferağ olmak üzere Türkiye halkının mümessili hakikisi olan Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti maneviyesinde mündemiç bulunduğu dair 1 Teşrinisani 1338 tarihli karar hilâfına veya Türkiye Büyük Millet Meclisinin meşruiyetine isyanı mutazammın kavlen veya tahriren veya fiilen ankastin muhalefet veya ifsadat veya neşriyatta bulunan kesân haini vatan addolunur.

Dini veya mukaddesatı diniyeyi siyasî gayelere esas ve alet ittihaz maksadiyle cemiyetler teşkili memnudur. Bu kabil cemiyetleri teşkil edenler veya bu cemiyetlere dâhil olanlar haini vatan addolunur. Dini veya mukaddesatı diniyeyi alet ittihaz ederek şekli devleti tebdil veya tağyir veya emniyeti devleti ihlâl veya dini veya mukaddesatı diniveyi alet ittihaz ederek her ne suretle olursa olsun ahali arasına fesat ve nifak ilkası için gerek münferiden ve gerek müstemian kavli veya tahriri veyahut fiilî bir şekilde veya nutuk iradı veyahut neşriyat icrası suretiyle harekâtta bulunanlar kezalik haini vatan addolunur." şeklini almış bulunmaktadır. Kanunun 2., 3. ve 10 uncu maddelerinde verilecek cezalardan söz edilmektedir. Diğer maddeleri ise usule ilişkin özel hükümleri kapsamaktadır. Bunlar arasında bulunan dâva konusu 5 inci maddede "Hiyaneti Vataniye maznunlarının muhakemesi bidayet ceza mahkemelerinden verilecek gayri muvakkat tevkif

müzekkeresi üzerine her halde mevkufen icra edilir." Denmektedir. Hiyaneti Vataniye Kanununun yürürlükten kaldırıldığını açıkça belirten bir kanun hükmü yoktur. Hiyaneti Vataniye Kanununun sonradan yürürlüğe giren kanunlarla kapalı olarak yürürlükten kalkmış sayılıp sayılmıyacağı konusuna gelince : Sonraki kanunlarda bu kanunun hükümleriyle uyuşmayacak hükümlerin bulunması halinde, diğer bir deyimle, bu kanun hükümleriyle sonraki kanunlar arasında birlikte uygulanmalarını imkânsız kılacak bir çelişme bulunduğu takdirde ancak kapalı bir ilganın var olup olmadığının düşünülmesi gerekir. Hiyaneti Vataniye Kanunu, "Saltanatın ilgasına, hâkimiyetin Büyük Millet Meclisinin manevi şahsiyetinde bulunduğu dair 1 Teşrinisani 1338 tarihli karar hilâfına veya Büyük Millet Meclisinin meşruiyetine isyanı mutazammın hareketler ile dini veya mukaddesatı diniyeyi siyasi gayelere esas ve alet ittihazı maksadiyle cemiyet teşkili, bu gibi cemiyetlere girmek, aynı suretlerle Devlet şeklini tebdil ve tağyir, Devlet emniyetini ihlâl, ahali arasında fesat ve nifak ilkası," faaliyetlerini vatana hiyanet saymış bulunmaktadır. Sonradan yürürlüğe konmuş olan Türk Ceza Kanununun bu konulara ilişkin hükümleri ile daha sonra yürürlüğe girmiş bulunan 6187 sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetlerini Koruma Kanunu hükümlerinin, belli ettikleri suçların bir kısmının maddî unsurlar yönünden aynı olmaması ve manevi unsur olarak siyasî veya şahsî menfaat veyahut nüfuz temini, Devletin temel nizamlarını dinî esas ve inançlara uydurma maksadı gibi hususî bir kasdın varlığını araması sebebiyle Hiyaneti Vataniye Kanunundan ayrı yönleri bulunduğu görülmektedir. Bu bakımdan Hiyaneti Vataniye Kanununun esasa ilişkin her hükmünün artık uygulama kabiliyetini kaybettiği söylenemez. Olayların gösterecekleri özelliklere göre bu kanunlardan her birinin uygulanma yeri ve imkânı bulunabilir. Nitekim Anayasa'ya aykırı kanunları tesbit etmekle görevli Bakanlıklar arası Komisyonun 1961 yılında hazırladığı raporda da, sözü edilen Hiyaneti Vataniye Kanunu, Anayasa'ya aykırı kanunlar arasında gösterilmiş olduğu gibi bu konuda yayınlanan bilimsel incelemeler de bu görüşü destekler nitelikte bulunmuştur. Bu arada, usule ilişkin bulunan dâva konusu 5 inci maddedeki hiyaneti vataniye sanıklarının muhakemelerinin her halde tutuklu olarak yapılmasını zorunlu kılan hükmünün de (Bunu kaldıran bir usul hükmü bulunmadığından) yürürlükte olduğunun kabulü üyelerden Asım Erkan, Şemsettin Akçoğlu ve İhsan Keçecioğlu'nun muhalefetleriyle ve oyçokluğu ile kararlaştırılmıştır.

İptali istenilen 5 inci maddenin Anayasa'ya aykırı olup olmadığı konusuna gelince :

Sözü geçen 5 inci madde "Hiyaneti vataniye maznunlarının muhakemesi bidayet ceza mahkemelerinden verilecek gayri muvakkat tevkif müzekkeresi üzerine her halde mevkuf en icra edilir." hükmünü koymuştur. 334 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'sınının 30 uncu maddesinde ise "Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmayı veya delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadiyle veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunla gösterilen diğer hallerde hâkim kararı ile tutuklanabilir." denmiştir. Anayasa, böylece temel hak ve hürriyetlerden olan kişinin dokunulmazlığını ve hürriyetini kayıtlayan ve geçici bir tedbirden ibaret bulunan tutuklamayı kesin olarak hâkim kararına bağlı kılmıştır. Halbuki Hiyaneti Vataniye Kanununun 5 inci maddesinin (Hiyaneti vataniye sanıklarının muhakemelerini her halde, mevkufen icra edileceği) yolundaki emredici hükmü ile hâkimin bu konuda takdir hakkını kullanması engellenmiştir. Çünkü bu hükmü göre, her halde hâkim hiyaneti vataniye sanıklarının muhakemesini tutuklu olarak yapmak zorundadır. Bu sebeple sözü geçen kanunun 5 inci maddesini teşkil eden "Hiyaneti vataniye maznunlarının muhakemesi, bidayet ceza mahkemelerinden verilecek gayri muvakkat tevkif müzekkeresi üzerine her halde mevkufen icra edilir." hükmünün Anayasa'nın 30 uncu maddesine açıkça aykırı bulunduğu anlaşılmakta ve iptali gerekmektedir.

SONUÇ

Esas No.:1963/121
Karar No.:1964/74

2 sayılı Hiyaneti Vataniye Kanununun 5 inci maddesini teşkil eden ve sanığın yargılanmasının tutuklu olarak yapılmasını zorunlu kılan hükmün Anayasa'ya aykırı bulunduğundan iptaline 17/12/1964 gününde oybirliği ile karar verildi.

Başkan
Lütfi Akadlı

Üye
Cemalettin Köseoğlu

Üye
Asım Erkan

Üye
Rifat Göksu

Üye
İ. Hakkı Ülkmen

Üye
Şemssettin Akçoğlu

Üye
İbrahim Senil

Üye
İhsan Keçecioglu

Üye
A. Şeref Hocaoglu

Üye
Salim Başol

Üye
Celâlettin Kuralmen

Üye
Hakkı Ketenoğlu

Üye
Muhittin Gürün

Üye
Lûtfi Ömerbaş

Üye
Ekrem Tüzemen

MUHALEFET ŞERHİ

Anayasa'nın geçici 9 uncu maddesine göre ancak yürürlükte olan bir kanun hükmünün iptali için dâva açılabilmesi cihetle önce bu konu incelenmiş ve çoğunlukla iptali istenen hükmün yürürlükte bulunduğu kararlaştırılmıştır.

334, 335, 556, sayılı kanunlarla muhtelif tarihlerde tadil edilen 29 Nisan 1336 tarih ve 2 sayılı Hiyaneti Vataniye Kanunu yürürlükte değildir. Bu kanunun suçlara ve cezalarına ait 1, 2, 3 üncü maddeleri 1 Temmuz 1926 gününde yürürlüğe giren 765 sayılı Türk Ceza Kanunu ile zımnen ilga edilmiştir.

Yürürlükte bulunan bir kanun muhtevası, sonradan çıkan diğer bir kanunda yer alırsa evvelki kanun sarahaten ilga edilmemiş olsa dahi zımnen ilga edilmiş sayılır ve yeni kanun uygulanır. Bu

Esas No.:1963/121
Karar No.:1964/74

sebeple Hiyaneti Vataniye Kanunu ile T. C. Kanunun ilgili hükümlerinin karşılaştırılması ve mukayese edilmeleri gerekmektedir.

Hiyaneti Vataniye Kanununun 1 inci maddesinin ilk fıkrası;

(Saltanatın ilgasına ve hukuku hâkimiyet ve hükümransininin gayrıkabili terk ve tecezzi ve ferağ olmak üzere Türkiye halkının mümessili hakikisi olan Büyük Millet Meclisinin şahsiyeti maneviyesinde mündemiç bulunduğu dair 1 Teşrinisanî 1338 tarihli karar hilâfında veya Türkiye Büyük Millet Meclisinin meşrutiyetine isyanı muntazammın kavlen veya tahriren veya fiilen, ankasdin muhalefet veya ifsadat veya neşriyatda bulunan kesan haini vatan addolunur.) diye yazılı olup buna mukabil T. C. Kanununun 146 ncı maddesinin 1 ve 2 nci fıkraları;

(T. C. Teşkilâtı Esasiye Kanunun tamamını veya bir kısmını tağyir ve tebdil veya ilgaya ve bu kanun ile teşekkül etmiş olan Büyük Millet Meclisini İskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs edenler idam cezasına mahkûm olur.)

65 inci maddede gösterilen şekil ve suretlerle gerek yalnızca gerek bir kaç kişi ile birlikte, kavli veya tahriri veya fiili fesat çıkararak veya meydan ve sokaklarda veya nâsın toplandığı mahallerde nutuk irat veyahut yafta talik ve neşriyat icra ederek bu cürümleri işlemeye teşvik edenler hakkında, yapılan fesat teşebbüs derecesinde kalsa dahi idam cezası hükmolunur.) hükmünü ihtiva etmektedir.

Hiyaneti Vataniye Kanununun 1 inci maddesinin diğer fıkraları;

(Dini veya mukaddesatı diniyeyi siyasi gayelere esas veya alet ittihazi maksadı ile cemiyetler teşkili memnudur. Bu kabil cemiyetleri teşkil edenler veya cemiyetlere dâhil olanlar haini vatan addolunur.

Dinî veya mukaddesatı diniyeyi alet ittihaz ederek şekli devleti tebdil ve tağyir veya emniyeti devleti ihlâl veya dini veya mukaddesatı diniyeyi alet ittihaz ederek her ne suretle olursa olsun ahali arasına fesat ve nifak ilkası için gerek münferiden ve gerek müctemian kavli veya tahriri veya fiili bir şekilde veya nutuk iradı yahut neşriyat icrası suretiyle harekette bulunanlar kezalik haini vatan addolunur.) diye yazılı olup buna mukabil Türk Ceza Kanununun, 5435 sayılı Kanunla değiştirilmesinden önceki 163 üncü maddesi, (Dinî veya dinî hisiyatı veya dinen mukaddes tanınan şeyleri alet ederek her ne suretle ve sıfatla olursa olsun Devletin emniyetini ihlâl edebilecek harekete halkı teşvik veya bu bapta cemiyet teşkil edenler teşvikat ve teşkilâtın bir gûna fiilî eseri çıkmamış olsa bile muvakkat ağır hapse mahkûm olurlar.

Böyle bir cemiyete girenler, 313 üncü maddeye göre cezalandırılırlar.

Dinî efkâr ve hissiyata müstenit siyasi cemiyetler teşkil edilemez. Bu gibi Cemiyetler dağıtılır ve teşkil edenlere azaları 1 inci fıkra mucibince cezalandırılırlar.) hükmünü ihtiva etmektedir.

Görülüyor ki aynı konular T. C. Kanunu ile yeniden düzenlenmiştir. Hiyaneti Vataniye Kanununun sözü geçen maddeleri ile T. C. Kanunundaki mukabilleri olan 146 ncı ve 163 üncü maddeleri ihtiva ettikleri unsurlar ve cezaları bakımından farklıdır. T. C. Kanununun 590 inci maddesinde (1274 tarihli Ceza Kanunu ve zeyilleri ilga edilmiştir. Sair kanunların da bu kanuna muhalif hükümleri mülğadır.) denmektedir. Bu maddedeki (Sair kanunlar) deyimi ceza hükümlerini ihtiva eden özel kanunlardır. Hiyaneti Vataniye Kanunu da ceza hükümlerini ihtiva eden özel kanunlardan biridir. T. C. Kanununun 590 inci maddesinde ilga edilen kanunlar arasında Hiyaneti Vataniye Kanununun adının sarahaten gösterilmemiş olması bu kanunun yürürlükte olduğunu ifade etmez. Esasen zamanın ihtiyacına göre tedvin ve değişen durum üzerine tadil edilmiş olan Hiyaneti

Esas No.:1963/121
Karar No.:1964/74

Vataniye Kanunu ile korunması istenen hususlar; T. C. Kanunu ile teminat altına alınmış olup Hiyaneti Vataniye Kanununun uygulanmasına lüzum ve zaruret kalmamıştır. Ve yine bu kanunun 10 uncu maddesi, o zaman sarıkta zuhur eden isyan sebebiyle tedvin edilmiş olduğundan bu maddenin de halen uygulama yeri bulunmamaktadır.

Hiyaneti Vataniye Kanununun suçlara ve cezalarına taallük eden maddeleri yürürlükte bulunmadığına göre muhakeme usulüne ilişkin diğer maddelerinin de uygulama yeri bulunmaması bakımından yürürlükten kalkmış olduğunun kabulü gerekir.

Bu sebeplerle yürürlükte olmayan bu kanunun, dâva konusu 5 inci maddesinin Anayasa'ya aykırı olup olmadığının incelenmesine mahal bulunmadığı kanısındayız.

Üye
Şemsettin Akçoğlu

Üye
Asım Erkan

Üye
İhsan Keçecioğlu